

ТАКСОНОМІЧНИЙ СКЛАД ДЕРЕВНО-ЧАГАРНИКОВИХ
УГРУПОВАНЬ ТЕХНОЕКОТОПІВ КРИВБАСУ

Ю.В. Белик¹, Е.О. Євтушенко²

1 - студентка природничого факультету

2 - кандидат біологічних наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

Вступ. Проблема збереження навколишнього середовища і створення сприятливих умов для життя людини набула в наш час глобального значення. Зокрема освоєння Криворізького промислового району спричинило негативні зміни в навколишньому природному середовищі, призвело до збільшення площ та поширення техногенних ландшафтів [3].

При цьому дослідниками відзначається, що деревні насадження є потужним природним чинником протидії негативним для довкілля наслідкам техногенного впливу. Природні та культурні фітоценози значно поліпшують санітарно-гігієнічні, кліматичні і естетичні характеристики промислових регіонів. Встановлення таксономічного складу техноекотопів Кривбасу є важливим для визначення напрямків фітооптимізації.

Мета роботи – визначити таксономічний склад деревно-чагарникових угруповань техноекотопів Кривбасу.

Об'єкт та методи досліджень. Об'єктом дослідження обрано деревно-чагарникові рослини техноекотопів Кривбасу. Дослідження виконані на території колишнього рудника ім. Ф.Е. Дзержинського, який частково виведений з експлуатації. Таксономічний склад встановлювали на 4 пробних площах (I – Південно-Східна, II – Східна, III – Південно-Західна, IV – Західна), які характеризуються контрастними екотопічними умовами та різною тривалістю самовідновлення рослинного покриву (від 20 до 50 років).

В межах кожної пробної площі були закладені ділянки розміром 20х20 м, в межах яких описували видовий склад дерев та чагарників, проводили відбір гербарних зразків, з наступним уточненням видової належності рослин та їх назв [1, 2, 4].

Результати та їх обговорення. Проведений аналіз показав, що в межах техногенних екотопів території Рудника поширені 36 видів деревно-чагарникових рослин, які належать до 24 родів та 14 родин. Провідне місце у флорі техноекотопів займають родини Розові *Rosaceae* (9 родів та 10 видів), Маслинові *Oleaceae* (3 роди 3 види) та Вербові *Salicaceae* (1 рід та 5 видів). Провідними родами є: Тополя *Populus* (4 види), Клен *Acer* (4 види) та В'яз *Ulmus* (3 види). Найпоширенішими видами, що зустрічаються на 60-80 % дослідних ділянок є: робінія звичайна (*Robinia pseudoacacia* L.), абрикос звичайний (*Armeniaca vulgaris* Lam.), шипшина собача (*Rosa canina* L.). Клен ясенелистий (*Acer negundo* L.) є найбільш поширеним видом техногенних екотопів території Рудника. Він зустрічається на 95 % дослідних ділянок.

Видове багатство фітоценозів підвищується зі збільшенням часу припинення експлуатації Рудника. Аналіз деревно-чагарникової флори окремо на кожній пробній площі показав, що найчисельнішими за кількістю видів, родів та родин є Східна пробна площа, де виявлено 31 вид, 23 родів та 13 родин. Дещо менше таксонів на Південно-Західній – 24 види, 19 родів, 10 родин. Вік відвалу та тривалість відновлення рослинного покриву цих ділянок складає від 40 до 50 років.

Найменше видове багатство виявлено в межах Західної пробної площі, тривалість відновлення рослинного покриву якої складає від 20 до 30 років. Рослинність представлена всього 10 видами, що обумовлено більш жорсткими умовами відвалу. Таким чином відмінність чисельності таксонів може бути зумовлена едафічними характеристиками техногенних екотопів та віком самозаростання.

Висновки. Видовий склад насаджень Рудника м. Кривого Рогу, налічує 36 видів, які належать до 24 родів та 14 родин. Провідне місце у складі деревно-чагарникових угруповань техногенних екотопів території Рудника займають родина Розові *Rosaceae* (9 родів та 10 видів), Маслинові *Oleaceae* (3 роди 3 види) та Вербові *Salicaceae* (1 рід та 5 видів). Найпоширенішими видами є *Rosa canina* L., *Armeniaca vulgaris* Lam., *Acer negundo* L., *Juglans regia* L., на які припадає 48,8 % рослин.

За видовим багатством пробні площі формують такий ряд убування: Східна, Південно-Західна, Південно-Східна, Західна, що на нашу думку, зумовлено едафічними умовами та віком самозаростання.

Виявлені найбільш поширені види дерев та чагарників доцільно використовувати для фітооптимізації техноекотопів Кривбасу.

Список використаної літератури

1. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. – Киев. : Наукова думка, 1987. – 548 с.
2. Тарасов В.В. Флора Дніпропетровської та Запорізької областей. Судинні рослини. Біолого–екологічна характеристика видів: [монографія] / В.В. Тарасов. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2005. – 276 с.
3. Фізична географія Криворіжжя : монографічна навчальна книга / В.Л. Казаков, О.О. Калініченко, В.В. Коцюруба, І.О. Остапчук, І.С. Паранько, В.М. Савосько, В.О. Шипунова, С.В. Ярков. – Кривий Ріг : ТОВ «Центр-Принт», 2012. – 263 с.
4. Czerepanov S.K. Vascular plants of Russia and adjacent states (the former USSR) / S.K. Czerepanov. – Cambridge: Cambridge university press, 1995. – 560 с.